

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

ἀρχαίας πόλεως, ἀγνώστου τῷ Ἀρχαιολογικῷ κόσμῳ, μέχρι τοῦδε, κειμένης ἐν τῷ δήμῳ Ἀδίας τῆς λακωνικῆς.

ὑπὸ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Σχολάρχου νῦν ἐν Νησίῳ Μεσσηνίας

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Β'.

§ α'. Πρὸς ἀν. θερινὰς τοῦ «Κάμπου» ἐντὸς βαθείας κοιλάδος τοῦ Ταυγέτου ὑπάρχουσι τέσσαρα χωρία, μῶλις 15—20' λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, κοινῷ δὲ ὀνόματι καλούμενα «Γαῖτσαί», ἀλλὰ καὶ «Γαῖτσα» εἰς ἐνικὸν ἀριθμόν. Ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσι δύο μοναστήρια, ἐξ ὧν τὸ μὲν διαλελυμένον λέγεται «Χελμός», τὸ δὲ «Γκριτζιστί» (gridisti) ὀνόματι ξενικῷ. Ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ, ἐπ' ἀρχαίῳ Ἑλληνικῷ ἱερῷ κτισθέντι, κειμένῳ δ' ἐπὶ κορυφῆς λόφου ἀπόπτου, διασώζονται λείψανα Κυκλωπείων τειχῶν, ἅπασαν τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου περικλείοντων, πρὸς Ν. δὲ τῆς Μονῆς¹ καὶ Δ. ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς βράχοις λελαξευμένα οἰκίαι τῶν ὁμηρικῶν χρόνων, περιεργόταται καὶ φαίνεται εἰς τὸν προομηρικὸν κόσμον ἀπετέλουν μετὰ τῶν τειχῶν ἀκρόπολιν πόλεως, ἧς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπώλετο· ὅτι ὅμως ὑπῆρχε πόλις ἀρχαία, Ἑλληνική, ἐνταῦθα, διασωζομένη καὶ μέχρι τοῦ Β'. Μ. Χ. αἰῶνος ἢ καὶ τοῦ Γ'. ἔχομεν τὰς ἐφεξῆς ἀποδείξεις·

Α'. Πρὸς Ν. τῆς Μονῆς, κάτωθεν τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὴν κοιλάδα, ἐνθα πιθανῶς ἐξετείνετο ἡ πόλις, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν σκάψῃ τις, ἀνευρίσκει ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν διαφόρων.

Β'. Ἡ ἀνακάλυψις ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπιγραφῶν, τὸ πρῶτον ἤδη παρ' ἐμοῦ ἀνακαλυφθεισῶν καὶ δημοσιευομένων ἐνταῦθα.

Γ'. Αὐτὸ τὸ ὄνομα «Gridisti», ὅπερ ξενικὸν ὄν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς μεταφράζεται «στὸ Ἑλληνικόν», συνήθης παρὰ τοῖς νῦν Ἑλλησιν, ὡς γνωστόν, ὀνομασία, ἀποκαλοῦσιν οὕτω τὰς θέσεις, ἐν αἷς ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἐρείπια διατηροῦνται, οὕτω π. χ. οἱ Θουριάται ἐν Μεσσηνίᾳ ἀποκαλοῦσι τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια τῆς παλαιᾶς Θουρίας «στὰ Ἑλληνικά», οὕτως ἐν Τριφυλίᾳ οἱ Κυπαρισσεῖς τὰ τῆς ἀρχαίας πόλεως «Μοραίας»²

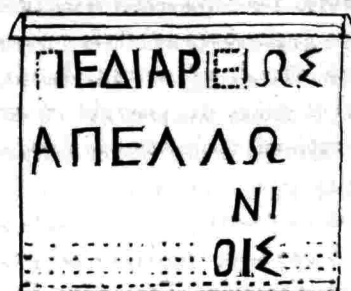
1) Ἡς ὀπισθεν βάρανρον μέγα, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου διέρχεται ὁ χειμάρρος «Ἀδουρος» καλούμενος. Τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐὰν ἀρχαῖον ᾖ, δυσκόλως δύναται τις ἀποφανθῆναι.

2) Ἡ ἀρχαία πόλις «Μοραία», περὶ ἧς ὁ κ. Σάβας γράφει τσαῦτα ἐν «Monumenta» κλ. ἀνεκαλύφθη παρ' ἐμοῦ, διατελοῦντος ἐν Κυπαρισσίᾳ Σχολάρχου, πρὸ τινων ἐτῶν. Περὶ αὐτῆς, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὀνόμα-

«στὸ Ἑλληνικόν» κλ. κλ.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα ἐπιγραφαὶ εἰσιν αἰδε·

Α'.

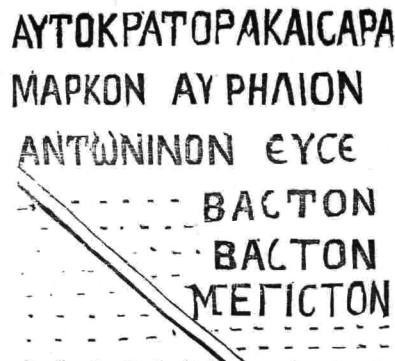
ΙΕΔΙ Ἀρεως

Ἀπέλλωνι ἀντὶ Ἀπόλλωνι ἱσως.

τὰ λοιπὰ ἐξηλειμμένα τὰ γράμματα.

Ὁ λίθος, ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή αὕτη, εὑρίσκεται νῦν τεθειμένος εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ναοῦ «Εὐαγγελιστρίας» τοῦ χωρίου «Νερίντα»³. Ἐπειδὴ δὲ συχνότατα πατεῖται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαζομένων, βεβαία ἐπικεῖται ἡ καταστροφὴ τῶν ὑπολειπομένων γραμμάτων, ἂν δὲν εἰσακουσθῶσιν αἱ παρατηρήσεις μου⁴. Ἔστι δ' ὁ λίθος οὗτος τὸ μὲν μῆκος 0,75· τὸ δὲ πλάτ. 0,40, καὶ τὸ πάχ. 0,14· μετηνέχθη δ' ἐνταῦθα ἐξ ἄλλου μέρους, καὶ ἐνετοιχίσθη εἰκαίως διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν τεκτόνων. Οὐκ ἔστι δ' ἀμφιβολία ὅτι ἐκ τοῦ «gridisti» ἐγένετο ἡ μεταφορὰ εἰς ἐποχὴν ἄγνωστον, ὡς καὶ ὁ τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς.

Β.

Αὐτοκράτορα Καίσαρα

Μάρκον Αὐρήλιον, Ἀν-

τωνίνον, εὐσεβῆ, σεβαστόν,

... βαστόν

Μέγιστον.

τος «Μορέως» ἐξ αὐτῆς προελθόντος, ἐκτεταμένην πραγματείαν ἀπεστείλαμεν εἰς τὸν ἐν Κ]πόλει Ἑλλήν. Φιλολογικὸν Σύλλογον, ἀναγνωσθεῖσαν εἰς δύο αὐτοῦ συνεδριάσεις καὶ ἐπιδοκιμασθεῖσαν, ἔγραψα δὲ καὶ ἐν τῷ «Παρνασσῷ», «Παλιγγενεσίᾳ» καὶ «Ἑθνικῇ Γνώμῃ».

3) Τὸ ὄνομα ἔστιν Ἀλβανικὸν καὶ σημαίνει «Εἰρήνην»· ὄνομα τοιοῦτου χωρίου εὑρίσκεται καὶ ἐν Ἡπείρῳ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου κατὰ τὸ διαμέρισμα, τὸ καλούμενον «Λούντζι» καὶ «Λουντζουρία» ἀπέναντι τῆς πόλεως Ἀργυροκάστρου (Ἀργυρίνης ἐπὶ Βυζαντινῶν).

4) Ἀτυχῶς δὲν εἰσηκούσθησαν, διότι τὸ δεύτερον ἐπισκεφθεὶς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὴν ἐπιγραφὴν μετὰ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν γραμμάτων (litteraturae) ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κοπεγχάγης κ. Κ. Κίγγ, εὗρον αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν κείμενον. Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ ἀνεγνώρισεν τὰς ἀνακαλύψεις μου ταύτας καὶ ὑπεσχέθη νὰ γνωστοποιήσῃ αὐτὰς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον διὰ τῶν φιλογλ. περιοδικῶν τῆς Δανίας.

Ὁ δὲ λίθος, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή αὕτη, ἦν μὲν τετράγωνος, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ σώζεται ἐν τριγωνικῷ σχήματι κατ' ὀρθὴν γωνίαν θραυσθέντι, οὗ ἡ ὑποτείνουσα 0,55, ἡ κάθετος 0,35, ἡ βάσις 0,47· τὸ πᾶχος δὲ τοῦ λίθου, 0,15, ἐντετοιχισμένου ἐν τῇ Ν. Α. γωνίᾳ τοῦ ναοῦ «τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου», ὅστις ἵνε εἰς τὸ χωρίον, ὅπερ καλεῖται «χώρα» ἰδίως· περιέργως ὀνομασία, καθ' ὅσον ἐν τῇ νεωτέρᾳ δημῳδεῖ τῶν Ἑλλήνων γλώσσῃ σημαίνει πόλιν, ὡς γνωστόν· προστίθεται λοιπὸν καὶ τοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ τεκμήριον ὑπάρξεως ἐνταῦθα ἀρχαίας πόλεως.

§ 6'. Τὸ δ' ὄνομα «Gridisti» φαίνεται ὃν Σλαυικόν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπομένων τοῦ μεγάλου Οἰκονόμου λέγοντος. «οὕτω καὶ τὸ Σερβικὸν *Γρεία* Α, Γραικίδα (Γραικάδαι, Γραικικὴ Νεολαία), καὶ *Γρεία* ΑΗΘ (Γραικῶν ἔθνος, Γραικοί) ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ «СРБІА АНΘ» (Σέρβων ἔθνος). Ἀλλ' οὐκ ἐστὶν τὸ *Γρεία* Α ἐξεθλίβη ἢ αἰ διφθογγος (Γρτζάδαι, Γρκαδαι) κτλ. ¹ Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος «Gridisti» ἐξεθλίβη δὴλα δὴ ἡ διφθογγος αἰ καὶ προεφέρετο «Gridist» (Ἑλληνικὸ) ἐπειτα δὲ προτετέθη καὶ τὸ ἰ εἰς τὸ τέλος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν *Γριντίστι* «Gridisti», ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ «Gridiche» *Γριντίτσε*. Ὄνομα ὁμῶς Ἀλβανικὸν ἵνε τὸ «*Μπιρβο*» ἐνὸς τῶν τεσσάρων χωρίων τῶν Γαίτσω, σημαίνοντος ὠραίαν γυναῖκα καὶ μεταφορικῶς ὠραίαν Τοπογραφίαν, ὡς καὶ τὰ *Μπρίντα* (σημαίνοντος *Μέσα*), ἀλλὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἂν Ἀλβανικὰ ἢ Σλαυικὰ εἰσι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐν τῇ Λακωνικῇ, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ πολλὰ τοῦ Ἑλληνικῶν χωρῶν ἀπαντῶντα ἐν ἰδίᾳ πραγματεῖᾳ ἄλλοτε ὁ λόγος ἡμῖν ἐστὶν εἰς πλάτος πραγματευομένοις περὶ τῶν τοιούτων, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἐθνολογικοῦ ζητήματος· ἂν οἱ κατελθόντες ἐν Ἑλλάδι βάρβαροι τοῦ Μεσαιῶνος, Σλαυοὶ ἤσαν πράγματι ἢ Ἀλβανοί· οὐδ' ἐστὶν ἄγνοια ἐθνολογικὴν οἱ Βυζαντινοὶ Συγγραφεῖς ἀπεκάλουν *Σλαβίτους* ὡς φρονεῖ ὁ μεσαιωνοδίφης ἡμῶν Κ. Σάββας, ὅστις ἂν οὐχὶ καθ' ὁλοκληρίαν, τοῦλάχιστον τὸ πλεῖστον φαίνεται δικαιούμενος τοιαῦτα φρονῶν.

§ γ'. Τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων τούτων ἀναφέρονται καὶ παρὰ τοῦ σοφῶ περιηγητῆ Γάλλου Pougueville, ἀλλὰ παρεφθαρμένα ὡς ἐξῆς· Gatitzés, Biliova, Suezita, Brinta κλ. ² Πρὸς δὲ περὶ ἐρειπίων οὐδὲνα λόγον ποιεῖται, ὡς οὐδὲ περὶ τῶν τῆς Ζαρνάτας, τὸ περιεργότερον οὐδὲ περὶ τῶν Μοναστηρίων *Γριντίστι* καὶ *Χελμοῦ* ³ ἀλλ' οὐδὲ παρ' ἄλλω

τινὶ τῶν εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, γίνεται λόγος περὶ ἐρειπίων καὶ δὴ Κυκλωπέων ἐν Γαίτσαϊς· ἐπειδὴ ἀποκέντρον ὄντος τοῦ μέρους τούτου, ἐλάμβανον πληροφορίας παρὰ τῶν ὁδηγῶν αὐτῶν μόνον, ἀποφεύγοντες τὴν αὐτοψίαν ἣτις ἐστὶν ἡ μόνη ἀρμοδία νὰ ἐπιλύσῃ ἀρχαιολογικὰ ζητήματα σκοτεινὰ καὶ ἀμφίβολα. Ἐσχάτως δ' ἀνεπτύχθη ἡ ἰδέα τῆς δι' ἀνασκαφῶν καὶ ἐπιτοπίων πολυχρονίων ἐρευνῶν λύσεως καὶ διασαφηνίσεως πολλῶν ζητημάτων ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν, περὶ ὧν οἱ ἐπιστήμονες διαφόρων ἐποχῶν ἐσχημάτισαν διαφόρους γνώμας· ἐκθύμως δὲ νῦν ὑποστηρίζει δ' ἀπανταχοῦ ἐπιστημονικὸς κόσμος τὰς τοιαύτας μετ' ἐπιστάσις γιγνομένας καὶ ἐν ἐπιστημονικῷ πνεύματι ἐρέοντας. Ἀγαθὴ τύχη καὶ ἐν Ἑλλάδι ἤρξαντο τοιαῦται ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι νὰ ἐκτιμῶνται, ἀνάλογοι δὲ νὰ καταβάλλωνται προσπάθειαι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων λογίων πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν πρὸς τοῦτο ἐργαζομένων· μετὰ χαρᾶς δὲ παρατηρεῖ τις ὅπερ λίαν σπουδαῖον, ὅτι καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἤρξατο νὰ ἐκτιμᾷ δεόντως τὰς ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων γιγνομένας ἐρέοντας καὶ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

Μεσαιωνικῆς Κωμοπόλεως, «*Μαρβινίτσης*» ἐπικαλουμένης, κειμένης δ' ἐν τῷ δήμῳ Ἀβίας τῆς λακωνικῆς.

Γ.

§ α'. Πρὸς Β. τοῦ Κάμπου σχεδὸν ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσα ὑπῆρχε ποτε ἡ κωμόπολις *Μαρβινίτσα* ἥς τὸ ὄνομα διετήρησεν ὁ ἐν αὐτῇ ἄλλοτε μὲν ἐπίσημος Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς *Μαρβινίτσης* λεγόμενος, βραδύτερον δὲ (ἄγνωστον πότε) ἀποκαταστάς Μοναστήριον μετὰ τὴν καταστροφὴν βεβαίως τῆς κωμοπόλεως καὶ ἐρήμωσιν αὐτῆς. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣτις καὶ νῦν διασώζεται παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἡ *Μαρβινίτσα* εἶχε 10 χιλ. οἰκιῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα, καθ' ὃν ἦν κατεστραμμένον τὸ φρούριον τῆς Γερηνίας (Ζαρνάτας νῦν) ἀπέναντι κειμένης ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, καθὰ εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· κατεῖχε δὲ μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πόλεως Γερηνίας τὰ πρωτεῖα ἐν τῷ τόπῳ· ἐν *Μαρβινίτζᾳ* ὑπῆρχε καὶ ἡ ἑδρα τοῦ ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ *Σταυροπηγίου ἐπίσκοπος*»· διότι κατὰ τὸν Μεσαιῶνα «*Σταυροπήγιον*» ὡ-

(1) Δοκίμιον Συγγενείας Σλαβονορωσικῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Κωνστ. Οἰκονόμου. Μέρος Α'. Τόμ. Α'. σελ. 72 ἐκδ. Πεντρούπολ. 1828.

(2) Uogag. de la Grèce par Pougueville, toni cinquième. deux. edition pag. 553. edit Girminu didot 1287 Paris.

(3) Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ὑπῆρχεν εἰκὼν ἐπάργυρος, ἥς κάτωθεν γέγραπται τάδε: Μιχαήλ-μπεύς Τρουπάκης 1781. Ἡ οἰκογένεια αὕτη τῶν Τρουπάκιδων διασώζεται καὶ σήμερον ἐν Καρδαμύλῃ, καὶ φαίνεται ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐγένετο Μπέυς τῆς Μάνης τῇ ἐπικυρώσει, ἐννοεῖται, τοῦ Σουλτάνου ὁ βῆθεις Μιχαήλ τῷ 1781. Ἐπειδὴ διελύθη ἡ

Μονὴ Χελμοῦ, ἡ εἰκὼν μετηνέχθη εἰς τὸν ναὸν τῆς «Κοιμήσεως» ἐν τῇ χωρᾷ κείμενον, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, εὐρίσκεται σήμερον